

Ю.Т. Лисица; худож. Л.Ф. Шканов. – М. : Русская книга, 1993. – 496 с.

12. Ильин И.А. Социальность или социализм? / И.А. Ильин // Ильин И.А. Собрание сочинений: В 10 т. – Т.2. – Кн.1 / Сост. и коммент. Ю.Т. Лисица; худож. Л.Ф. Шканов. – М. : Русская книга, 1993. – 496 с.

References

1. Masaev M.V. Filosofija iskusstva I.A. Il'ina v svete koncepcii paradigmal'nyh obrazov i simvolov jepoh, civilizacij i narodov (filosofsko-istoricheskiy analiz) / M.V. Masaev // Istorija filosofii' u vitchyznjanij duhovnij kul'turi [Tekst] / vidp. red. Aljajev G., Suhodub T. / T–vo ros. fil. pry Ukr. fil. fondi; Poltava's'kyj nac. teh., un–t im. Ju.Kondratjuka; In–t filosofii' im. G.S. Skovorody NAN Ukrainy; Centr gum. osvity NAN Ukrainy. – Poltava : OOO "ASMI", 2014. – 816 s. – (serija "Ukrai'ns'kyj chasopys rosijs'koi' filosofii". Visnyk Tovarystva rosijs'koi' filosofii' pry Ukrai'ns'komu filofs'komu fondu"; Vyp.11).

2. Il'in I.A. Chto takoe federacija? / I.A. Il'in // Il'in I.A. Sbranie sochinenij: V 10 t. – T.2. – Kn.1 / Sost. i komment. Ju.T. Lisica; hudozh. L.F. Shkanov. – M. : Russkaja kniga, 1993. – 496 s.

3. Il'in I.A. O psevdofederacijah / I.A. Il'in // Il'in I.A. Sbranie sochinenij: V 10 t. – T.2. – Kn.1 / Sost. i komment. Ju.T. Lisica; hudozh. L.F. Shkanov. – M. : Russkaja kniga, 1993. – 496 s.

4. Il'in I.A. Zhiznennye osnovy federacii / I.A. Il'in // Il'in I.A. Sbranie sochinenij: V 10 t. – T.2. – Kn.1 / Sost. i komment. Ju.T. Lisica; hudozh. L.F. Shkanov. – M. : Russkaja kniga, 1993. – 496 s.

5. Il'in I.A. Federacija v istorii Rossii I / I.A. Il'in // Il'in I.A. Sbranie sochinenij: V 10 t. – T.2. – Kn.1 / Sost. i komment. Ju.T. Lisica; hudozh. L.F. Shkanov. – M. : Russkaja kniga, 1993. – 496 s.

6. Il'in I.A. Federacija v istorii Rossii II / I.A. Il'in // Il'in I.A. Sbranie sochinenij: V 10 t. – T.2. – Kn.1 / Sost. i komment. Ju.T. Lisica; hudozh. L.F. Shkanov. – M. : Russkaja kniga, 1993. – 496 s.

7. Masaev M.V. Filosofija istorii. Uchebno–metodicheskoe posobie / M.V. Masaev / Ministerstvo obrazovanija i nauki Ukrainy. Ministerstvo obrazovanija i nauki Avtonomnoj respubliky Krym. Respublikanskoe vysshee uchebnoe zavedenie "Krymskij humanitarnyj universitet". – Simferopol': Dolja, 2008. – 304 s.

8. Masaev M.V. Curriculum vitae paradigmal'nyh obrazov i simvolov jepoh i civilizacij. Monografija / M.V. Masaev. – Simferopol': DOLJa, 2011. – 512 s.

9. Masajev Myhajlo Volodymyrovych. Paradygmal'ni obrazy i symvoly u transformacijnyh procesah jepoh i cyvilizacij (filosofs'ko–istorichnyj analiz). Avtoref. dys. ... doktora filos. nauk. – Dnipropetrovs'k, 2013. – 36 s.

10. Masaev M.V. Jekonomicheskaja kategorija srednego klassa kak simuljacr spravedlivosti kapitalisticheskogo obshhestva / M.V. Masaev // Suchasna ekonomichna teorija ta poshuk efektyvnyh mehanizmv gospodarjuvanja / Materialy IV Mizhnarodnoi' naukovy–praktynchoi' konferencii' (11–12 bereznja 2011 roku). – Simferopol'. – Saky: PP "Pidpryjemstvo Feniks", 2011. – 417 s.

11. Il'in I.A. Izzhivanie socializma / I.A. Il'in // Il'in I.A. Sbranie sochinenij: V 10 t. – T.2. – Kn.1 / Sost. i komment. Ju.T. Lisica; hudozh. L.F. Shkanov. – M. : Russkaja kniga, 1993. – 496 s.

12. Il'in I.A. Social'nost' ili socializm? / I.A. Il'in // Il'in I.A. Sbranie sochinenij: V 10 t. – T.2. – Kn.1 / Sost. i komment. Ju.T. Lisica; hudozh. L.F. Shkanov. – M. : Russkaja kniga, 1993. – 496 s.

Masaev M. V., Doctor of Philosophical Sciences, Ass. Prof., Head of Laboratory of the Faculty of Sociocultural Activity and Musical Art of Crimean University of Culture, Arts and Tourism (Ukraine, Simferopol), mikhail–masaev@yandex.ru

Socialism – sociality – a society of social protection? (philosophical and historical and political analysis of works I.A. Ilyin)

Within the problem of political philosophy of I.A. Ilyin, who can focusness to change the symbol of "socialism" by simulacrum "sociality" and declare that capitalism is not capitalism ("this will not be the "bourgeois order", but the order of the right freedom and creative solidarity"), and based on private initiative and private property" the society of the higher justice is a speculative philosophy. Neither in Russia, nor Ukraine, proceeding from the analysis of today's political realities, based on private initiative and private property" society has not become a society of higher justice.

Keywords: socialism, sociality, simulacrum, political philosophy.

Masaev M. V., doctor of philosophical sciences, docent, head of laboratory of the faculty of sociocultural activity and musical art of the Crimean University of Culture, Arts and Tourism (Ukraine, Autonomous Republic of Crimea, Simferopol), mikhail–masaev@yandex.ru

Соціалізм – соціальність – суспільство соціального захисту? (філософсько–історичний і політичний аналіз деяких робіт І. О. Ільїна)

В рамках проблеми, котра поставлена, політична філософія І.О. Ільїна, котрий зумів фокусницьки поміняти символ "соціалізму" на симулякр "соціальності" та об'явити капіталізм не капіталізмом ("это не будет "буржуазный строй", а строй правой свободы и творческой социальности"), а основаному на "частной инициативе и частной собственности" суспільством вищої справедливості, є філософією спекулятивною. Ні в Росії, ні в Україні, виходячи з аналізу політичних реалій сьогодення, основане "на частной инициативе и частной собственности" суспільство не стало суспільством найвищої справедливості.

Ключові слова: соціалізм, соціальність, симулякр, політична філософія.

* * *

УДК 82–96.09Франко:[17.035.3:172.16]

Рославіцька Х. Р.
аспірантка кафедри історія філософії
філософського факультету, Львівський національний
університет ім. Івана Франка (Україна, Львів),
RoslavitskaKhrystyna@ukr.net

ГУМАНІЗМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ У ФІЛОСОФСЬКІЙ СПАДЩИНІ ІВАНА ФРАНКА

Продемонстровано національний дух філософської спадщини Івана Франка. Розглянуто антропологізм та гуманізм національної ідеї. Показано, що суть національної ідеї полягає в духовності та гуманності. Підкреслено, що зміст національної ідеї зводиться до соціального, національного, економічного, духовного та політичного розвитку українського народу. Досліджено гуманістичну концепцію української нації і історії України, що мала досить завершений і системно розбудований вигляд у працях Івана Франка. Обґрунтовано системне мислення, яке є принциповим у контексті загальної логіки осмислення порушеної наукової проблематики. Підтверджено, що проблема українського національного ідеалу завжди стояла у центрі філософської творчості Івана Франка, оскільки національний ідеал – це могутня духовна сила в боротьбі народу за свободу.

Ключові слова: гуманізм, Іван Франко, ідеал, людина, духовність, націоналізм, національна ідея.

Найвизначніші здобутки української історії філософії кінця XIX – початку XX ст. пов'язані з діяльністю Івана Франка – універсальною особистістю в історії філософії на Україні. І.Франко – втілення духу нації, свідчення її сили і повноти. Мислительна завжди увійшов у скарбницю нашої духовності, бо постав мислителем–гуманістом світового масштабу. Епоха гуманізму звернула увагу на людину, збудила до неї самостійний інтерес, визнала її суб'єктом суспільних відносин, природних і юридичних прав, з яким не може не рахуватися соціум. Людина опинилася в багатоманітному й суперечливому інформаційному світі. Проблема людини, її сутності, буття та призначення є однією із центральних питань у філософському осмисленні людства. Формування особистості як правило відбувається через посередництво моральних, культурних, соціально–економічних, релігійних, національних та політичних відносин.

Постать великого Франка в попередні десятиліття осмислювали найвидатніші представники гуманітарної науки в Україні та діаспорних наукових центрах (О.Білецький, Є.Кирилюк, Р.Смаль–Стоцький, Ю.Шерех, І.Дорошенко, І.Денисюк). Українські вчені діаспори у дослідженнях поглядів та спадщини І.Франка проблему гуманізму майже не згадують, лише в окремих загальних контекстах. Діаспорні дослідники

зосереджували увагу в основному на критиці Іваном Франком марксизму, протиставляючи свої концепції поглядам радянських дослідників. Хоча варто згадати таких учених: Ю.Шевельов, Є.Маланюк, С.Гординський, І.Сидорук та ін.

Філософську проблематику та проблему національної ідеї Івана Франка досліджували такі вчені як А.Пашук, І.Захара, М.Возняк, У.Хамар, І.Білінкевич, М.Зеров, М.Кашуба, А.Брагінець та інші. Усі вони давали цінні та цікаві праці з окремих сторінок життя, творчості та діяльності Франка, що мало вагоме значення для об'єктивного дослідження гуманістично-духовної спадщини Каменяра. А.Брагінець писав: "Франко був перш за все великим художником – реалістом і просвітителем гуманістом, у творчості якого знайшли глибоке відображення не тільки реальні суперечності суспільного життя його епохи, які він умів змальовувати з великою майстерністю, а й погляди різних за своєю класовою природою ідейних і політичних течій" [1, с.124].

Для такого мислителя, як Іван Франко проблема національного поставала в особливому світлі, оскільки ключовим в кінцевому результаті тривалих пошуків систем і поглядів виявилось поєднання ідеї національного визволення з соціальним.

Мислитель чітко розумів, що для того, аби нація досягла справжнього розвитку, духовного й матеріального, вона мусить пройти шлях самоусвідомлення, самореалізації, відчути себе єдиним організмом, який представляє собі своє власне існування і прямує до нього. Для поета пізнання минулого свого народу, його історії є важливим чинником національного ренесансу. Ніхто не може зробити нічого суттєвого в здійсненні великої культурної революції, не долучившись до здобутків свого власного минулого, а з ним і до досягнень вселюдської культури. Зрозуміло, що Франко як масштабна фігура і видатний митець був вище вузьконаціонального розуміння як політики, так культури, історії. Він був переконаний, що національна велич – шлях до величчя загальнолюдської, у кінцевому підсумку – планетарної.

Цивілізаційна концепція національно-культурного процесу, яку розробляв Іван Франко, була близька до принципів культурно-історичного універсалізму, антропологізму й гуманізму, що розгорталися на той час у межах позитивістської історіософії. "Його невгасимий інтелектуалізм ламає один за одним старі авторитети, прокладає нові шляхи, зіставляє різні концепції буття, застосовує різноманітні методології пізнання, невпинно нуртує в ширину і глибину, переоцінює і переосмислює, шукає істину і стремить до ідеальності, а все лише для одного – для збагачення Духу, для самоствердження себе як Особистості і довколишньої громади як Нації" [7, с.15–16].

У пошуках відповіді на смисложиттєві першопитання національного буття мислитель-гуманіст обґрунтував етико-антропологічне розуміння національної ідеї, а його філософський пошук набув екзистенційно-художнього характеру. І.Франко став предтечою вольового націоналізму, який повномасштабно розвинувся лише у міжвоєнну добу (Д.Донцов, Ю.Вассиян, Ю.Липа, Є.Маланюк та ін.).

Каменяр чітко бачив, що саме ця національна самореалізація абсолютно необхідна, неунікна, як шлях розвитку людської цивілізації, оскільки становить невід'ємну, "органічну", "натуральну" складову процесу, який мислитель уважав визначальним, сутнісним для всієї новітньої історії, "найбільше характерної для XIX в., емансипації, що творить ядро всіх інших: емансипації людської одиниці, її тіла й духу, її потреб, бажань і вірувань..." [6, с.292]. Без цієї складової людини на неминуче робиться "неповною", "уломною". "Все, що йде поза рами нації, се або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами раді би прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хоробливий сентименталізм фантастів, що раді би широкими "вселюдськими" фразами покрити своє духовне відчуження від рідної нації" [6, с.284].

Особливе місце займають погляди мислителя, які збагатили свідомість народу ідеями незалежності і свободи, гуманізму та демократії. Її свідомість знаменувала собою вершину філософського осмислення світу людини. Проблема національної ідеї досліджувалася з різних сторін, ракурсів та на жаль гуманістична сторона національної ідеї залишилася осторонь. Більшість дослідників досліджували його основні ідеї, які є дотичними до гуманізму. Адже, гуманізм – визнає людину найвищою цінністю у світі, де здійснюється повага до гідності та розуму людини, право на щастя в житті, вільний вияв природних почуттів і здібностей.

В даному дослідженні ми, спробуємо довести, що основою національної ідеї у філософській спадщині Мислителя є – гуманізм. Оскільки гуманізм (Людина) завжди залишається в центрі всіх досліджень.

Іван Франко – видатний український мислитель, письменник, філософ, громадський діяч у своїй багатогранній творчості велику увагу приділяв дослідженню національної ідеї, яка була особливо актуальною в Галичині наприкінці XIX – початку XX століть. Відомо, що мислитель цікавився політикою, економікою, історією, соціологією, психологією, етнографією, а також не оминув марксизму, який був популярний у кінці XIX на початку XX століть.

Проблема нації, національної ідеї і націотворення у поглядах І.Франка займає особливе місце, що тісно пов'язується з долею українського народу.

"Самого К.Маркса у цитованій праці він називає "великим соціалістом", який "старався показати, як теперішня нерівність маєтовка між людьми плине головне з визискування праці робітників; як у тім визиску лежить джерело всіх громадських нещастя та хвороб, усієї нужди, зо пуття, темноти та кривди" [2, с.175].

Цікаво, що ідея К.Маркса: "історія людства – се властиво історія економічного розвою, а все інше, політика, обичаї, релігія – се властиво тільки "надбудова" на економічній основі, а дуже часто тільки такий або інший вираз економічних інтересів" [5, с.225]. Іван Франко висловлює свою думку: "Щоправда, Маркс і його товариші далекі були також від занедбування політичної "надбудови", знаючи добре, що політична організація в наших часах зі своїми органами: армією, поліцією, судівництвом та адміністрацією, – се сила, якою не можна гордувати. Проте, однак, не з того боку вони надіялися визволу для робітницької верстви, але говорили про якийсь остаточний, майже елементарний

переворот, коли розвій капіталізму дійде до того ступеня, що весь капітал буде сконцентрований в руках нечисленних власників, а цілі маси народу будуть вивласнені та зіпхнені ряди пролетаріату, але разом із тим зорганізовані та усвідомлені, готові до зреалізування соціалістичного ідеалу. Що й ся концепція будучого розвою грішила деякою фантастичністю, не беручи в рахунок деяких важких сторін людської природи та історичних традицій, тепер не підлягає сумнівові” [5, с.226].

В процесі розвитку філософської думки становлення української національної ідеї має своє підґрунтя. Оскільки, українська національна ідея в різні періоди трактувалася по-іншому. Причиною можемо назвати відмінність соціально-економічної, політичної, духовної та культурної ситуації, яка на різних етапах свого розвитку перебувала в Україні.

Зміст національної ідеї Івана Франка у 70–80 роках XIX століття зводився до соціального, національного, економічного, духовного та політичного розвитку українського народу. У цей період насамперед відбувається процес розвитку політичної свідомості та творення суспільно-політичних організацій, які висували політичні програми. Також відбувається проникнення відроджених ідеалів у широкі маси й формування нового типу українського патріота-інтелігента.

Для Івана Франка головне – демократизація суспільства шляхом еволюційного розвитку, легальними методами реформування існуючої системи на основі поширення знань, відродження культури, розвитку науки, забезпечення прав людини і свободи висловлення своїх переконань, забезпечення максимального розвитку, національної самоідентифікації особи і нації, максимально повного розвитку громадського життя.

Іван Франко наголошував на тому, що: “Ідеал національної самостійності в усякім погляді, культурнім і політичним, лежить для нас поки що, з нашої теперішньої перспективи, поза межами можливого. Нехай і так. Та не забуваймо, що тисячні стежки, які ведуть до його осушення, лежать просто-таки під нашими ногами, і що тільки від нашої свідомості того ідеалу, від нашої згоди на нього буде залежати, чи ми підемо тими стежками в напрямі до нього, чи, може, звернемо на зовсім інші стежки” [6, с. 285]. Все ж таки пророчче передбачаючи неминучість неймовірних зусиль, мук та терпіння на шляху до реалізації є задум.

У філософа зустрічаємо два визначення поняття “ідеалу”. Насамперед, ідеал у літературно-художній творчості, тобто ідеал – абстрактне поняття, яке поєднує в собі, з одного боку, узагальнене визначення найдосконалішого змісту, а з іншого – опредметнення, приземлення, прив’язання до ідеалізованого предмету життя. Ідеал є поняттям якогось предмета, із якого виключені різні темні, злі, нецікаві та підлі властивості. Зазначимо, що відірваних від життя ідеалів просто не існує, оскільки в іншому випадку це був би не ідеал, а фантазмагорія (вид спектаклю, придуманий у 18 ст. у Франції, в якому з допомогою магчного ліхтаря показували образи привидів, мертвих, різних страховиськ).

Даючи визначення ідеалу з проєкцією на суспільне життя, Іван Франко виходить на загальні проблеми, тобто він стверджує: “Усякий ідеал – се синтез бажань, потреб і змагань близьких, практично легших, і

трудніших до осягнення, і бажань та змагань далеких, таких, що на око лежать поза межами можливого” [6, с.284]. Мислитель наголошує на синтезі: 1) бажань, потреб і змагань, які за своєю змістовною вичерпністю є близькими і далекими, легкими і важкими для осягнення, але їх можна досягти; 2) бажань та змагань, які є далекими та лежать “поза межами можливого”. Зазначимо, що бажання та змагання, які є далекими та лежать “поза межами можливого” є характерною особливістю ідеалу, притаманного європейській ментальності. Звідси й випливає твердження, що “поза межами можливого”, – наголошує Каменяр, – “ось чим відрізняються культурні ідеали і пориви європейської цивілізації” [6, с.284]. Тут виникає думка, що: “ідеали можуть поставати, можуть запалювати серця широких кругів людей, вести тих людей до найбільших зусиль, до найтяжчих жертв, додавати сили в найстрашніших муках і терпіннях...” [6, с.284–285].

Ідеал – споконвічна проблема людського буття. У всі часи та епохи, у різних життєвих випробуваннях та радісних хвилинах свого існування людина, народ, людство шукали свого спасіння та самоутвердження в досягненні ідеалу добра, правди, свободи, справедливості, любові, краси. Ідеал в певній мірі вселяє в людину надію та сподівання на щасливе майбутнє, що дає поштовх до дії та реалізації сутнісних сил людської особи, народу, людства. Якщо говорити про дію ідеалу в суспільному житті, а також про визвольні змагання українського народу, Іван Франко наголошує на ролі ідеалу у сфері виробничої діяльності людини та суспільства.

Ідеал людини для мислителя – “цілий чоловік”, в якому є гармонійне поєднання тілесних і духовних властивостей, де дух і тіло одна суть. Слід зауважити, що особистість визначає внутрішній ідеальний сутність, а не її матеріальна оболонка. “Ми вічність носимо в душі” – стверджує поет, і маємо:

*“... і тут, у власному нутрі,
ми віднайшли все те, що бачилось,
утратили в зовнішньому околі:
гармонію, і вічність, і безмежність,
і всі рожеві блиски ідеалу...” [4, с.36].*

Проблема українського національного ідеалу завжди стояла у центрі творчості І.Франка. Національний ідеал заснований на феномені нації. У трактування мислителя “національний ідеал” – це могутня духовна сила в боротьбі народу за свободу. Недооцінювання, нехтування, легковаження ним веде до краху всі добрі зусилля, наміри і прагнення. Ідеал – ще не реальність, але відсутність віри в ідеал – в даному випадку в “національний ідеал” – запорука повного краху початкої справи.

Суспільні відносини, духовний світ людей, все історичне життя в своєму поступальному розвитку в цілому, Іван Франко прагне структурувати відповідними чинниками. Насамперед він подає так формулювання цих чинників: “Всякому, хто пильно вдивляється в історичне життя, в хід розвитку якогось народу, – ясно доразу, що всякий новий напрям, нові відносини і погляди серед нього проявляються аж тоді, коли звершиться яка-небудь переміна в економічних та політичних обставинах життя того народу. Заким новий напрям думок прорветься наверх, заким він запанує і

надасть усьому свою відрубну ціху, то ґрунт його економічний та політичний мусив уже бути давно готовий. Значить – переворот духовний та літературний усе настає по перевороті економічній” [5, с. 87].

Однією з основних філософських ідей І.Франка є думка про те, що найбільшою цінністю на землі є не просто людина, а правдивий живий чоловік, бо така людина – носій духу, а дух це “вічний революціонер”. Тому, ми можемо стверджувати, що духовний світ людини – це її найдорожче надбання. Отже, Франкова філософія замішана на почуттях і розумінні благородності матерії людського духу. Водночас зазначити, що цю ідею Іван Франко доповнює принциповою ідеєю, висловленою ще у 1880 р.

*Вічний революціонер –
Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастя й волю, –
Він живе, він ще не вмер... [3, с.22].*

І все ж, мабуть, увагу треба звертати в першу чергу на те, що йдеться в цьому творі не про революціонера, а про національний дух, який може десятиліттями дрімати, щоб, раптово прокинувшись, несподівано порвати кайдани і дати нації довгоочікувану волю.

Немає сумніву в тому, що економічний чинник є важливий, але сам собою, без діяльності людини, а отже, без її мислення, свідомості, духовної дії, він є навіть не живим, або просто бездіяльним, і не міг би взагалі існувати.

У Франковій творчості постійно виступають дві взаємозалежні сили, які володіють істотою людини і природою суспільства. Людина щораз більше випадає із природних і потрапляє у штучні умови існування. І.Франко розглядає природно нормальну людину, кинуту в неприродну для неї, патологічну ситуацію.

Національна свідомість у сенсі провідної ознаки нації є предметом наукового пошуку Івана Франка в останній період творчої активності в період коли покінчено з наймами у сусідів з’явилася можливість відбутися в національному просторі.

Іван Франко завжди вважав своє українство за статико–аксіомну даність, за факт само собою зрозумілий. Вся творчість Франка наскрізно – це вплив національної української свідомості: і це не лише в аспекті відчуття приналежності з усіма його атрибутами (етнічна самосвідомість), це насамперед почуття обов’язку і прагнення бути корисним, прислужитися поступу рідної спільноти, захистити, допомогти, просвітити і консолидувати (національна свідомість) і заклик до інших. Ми повинні – всі без виїмка – поперед усього пізнати ту свою Україну, всю в її етнографічних межах, у її теперішнім стані, познайомитися з її природними засобами та громадськими болячками і засвоїти собі те знання твердо, до тої міри, щоб ми боліли код жим її частковим, локальним болем і радувалися кожним хоч і дрібним та частковим її успіхом, а головню щоб ми розуміли всі прояви її життя, щоб почували себе справді практичною частиною його. Слід звернути увагу, що аналіз праць Каменяра дає підставу стверджувати, що осмислення буття нації він почав з проблеми національної свідомості – найважливішого чинника на шляху до поступу нації.

У творчості Івана Франка не менш важливе місце займає проблема історії та суспільного розвитку, яку він

тракує, можна сказати, з позиції антропології. Суспільне життя та історія – це діяльність, творчість, боротьба людини, соціальних верств та народу, що має антропологічний характер. Антропологізм проймає всі сфери суспільно–економічного, політичного та духовного культурного життя як діяльності, творчості та самоутвердження людської одиниці й народу загалом. Людина виступає як основоположний чинник навколо якого розгортається історія, розвиток, національно ідея та суспільний прогрес.

Для Івана Франка людина – найвища вартість, апогей космічного творчого поривання, взірць природного розвою. Осереддя гуманістичного світогляду сповненого мудрості і любові є ідеал усебічно і гармонійно розвинутої особистості.

В книзі “Мислі о еволюції в історії людськості” (1881) Франко виклав концепцію нової, демократичної і народної історії, в якій царі і князі відходять на задній план, на їхнє місце стає народ, його економічні відносини, праця і розвиток. Людина – творець матеріальних багатств і духовних цінностей, а здійснює це під визначальним впливом “цілого комплексу його фізичних і духовних потреб”. Це є той визначальний чинник, який стимулює, штовхає суспільний розвиток.

Підсумовуючи все вище сказане можна зазначити, що в основі розвитку всього людства на різних етапах лежить історія різних народів та й, зрештою всього людства, що є реалізацією фізичних і духовних потреб. У цьому процесі і економіка, і духовні начала тісно переплітаються і в одній мірі впливають на буття людини, яка властиво й творить це буття, своє існування, життя. У цьому комплексі економіка і свідомість становлять єдність. Проте сама по собі економіка – сліпа, а сама по собі свідомість – безпредметна, тільки їх взаємодія є рушійною силою суспільного розвитку, історії загалом. Доволі принципове значення для Івана Франка мало питання про сам історичний процес і роль в ньому народних мас, оскільки Мислитель належить до когорти високоінтелектуальних українських мислителів, які продовжили історичні традиції українського філософствування, визначаючи буття світу і людини в контексті вічності.

Світогляд Івана Франка – одна з вершин української філософської думки. Його філософська концепція людини і світу знаменувала входження української філософської думки в контекст загальноєвропейського філософського процесу кінця XIX століття і до сьогодення.

Список використаних джерел

1. Брагінець А. Філософські і суспільно–політичні погляди Івана Франка / Андрій Брагінець. – Львів : Книжково–журнальне видання, 1956. – 408 с.
2. Здоровега В. Політичне передбачення у творчості Івана Франка // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матер. міжнар. наук. конф. – Львів, 25–27 вересня 1996. – Львів : Світ, 1998. – С. 174–179.
3. Франко І. Зібрання творів: В 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1976. – Т. 1. – 501 с.
4. Франко І. Зібрання творів: В 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1976. – Т. 3. – 447 с.
5. Франко І. Зібрання творів: В 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1985. – Т. 44. – Кн.2. – 766 с.
6. Франко І. Зібрання творів: В 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1986. – Т. 45. – 569 с.
7. Франко Іван. Вибрані твори : у 3–х т. / Ред. колегія: Скотний В. та інші; упор. Баган О. – Дрогобич: Коло, 2004. – Т. 3:

Літературознавство, публіцистика.– 690 с.

References

1. Braginec' A. Filososf's'ki i suspil'no-politychni pogljady Ivana Franka / Andrij Braginec'. – L'viv : Knyzhkovo-zhurnal'ne vydannja, 1956. – 408 s.
2. Zdorovega V. Politychne peredbachennja u tvorchosti Ivana Franka // Ivan Franko – pys'mennyk, myslytel', gromadjanyn: Mater. mizhnar. nauk. konf. – L'viv, 25–27 veresnja 1996. – L'viv : Svit, 1998. – S. 174–179.
3. Franko I. Zibrannja tvoriv: V 50 t. / Ivan Franko. – K. : Naukova dumka, 1976. – T. 1. – 501 s.
4. Franko I. Zibrannja tvoriv: V 50 t. / Ivan Franko. – K. : Naukova dumka, 1976. – T. 3. – 447 s.
5. Franko I. Zibrannja tvoriv: V 50 t. / Ivan Franko. – K. : Naukova dumka, 1985. – T. 44. – Kn. 2. – 766 s.
6. Franko I. Zibrannja tvoriv: V 50 t. / Ivan Franko. – K. : Naukova dumka, 1986. – T. 45. – 569 s.
7. Franko Ivan. Vybrani tvory: U 3–h t. / Red. kolegija: Skotnyj V. ta inshi; upor. Bagan O. – Drogobych: Kolo, 2004. – T. 3: Literaturoznavstvo, publicystyka. – 690 s.

Roslavitskaya K. R., history graduate student of Department of Philosophy Faculty of Philosophy, Lviv National University Ivan Franko (Ukraine, Lviv), RoslavitskaKhrystyna@ukr.net

The humanism of the national idea in the philosophical heritage of Ivan Franko

The article demonstrates national spirit of the philosophical heritage of Ivan Franko. It considers the anthropologism and the humanism of the national idea. It is shown that the essence of the national idea is spirituality and humanity. The emphasis has been placed on the content of the national idea boils down to social, national, economic, spiritual and political development of the Ukrainian people. This article studies humanistic concept of the Ukrainian nation and Ukrainian history, which had a fairly completed and systematically rebuilt views in the works of Ivan Franko. It grounds the systems thinking, which is the principle in the context of the General logic of comprehension of the affected academic problems. The author gives good grounds for believing that the problem of the Ukrainian national ideal has always stood in the centre of the philosophical works of Ivan Franko, since the national ideal is a mighty spiritual force in the people's fight for freedom.

Keywords: humanism, Ivan Franko, ideal, people, spirituality, nationalism, national idea.

Рославицкая К. Р., аспирантка кафедры истории философии философского факультета, Львовский национальный университет им. Ивана Франко (Украина, Львов), RoslavitskaKhrystyna@ukr.net

Гуманизм национальной идеи в философском наследии Ивана Франко

Продемонстрировано национальный дух философского наследия Ивана Франко. Рассмотрены антропологизм и гуманизм национальной идеи. Показано, что суть национальной идеи заключается в духовности и гуманности. Подчеркнуто, что содержание национальной идеи сводится к социальному, национальному, экономическому, духовному и политическому развитию украинского народа. Исследовано гуманистическую концепцию украинской нации и истории Украины, которая имела достаточно завершенный и системно построенный вид в трудах Ивана Франко. Обосновано системное мышление, которое является принципиальным в контексте общей логики осмысления поднятой научной проблематики. Подтверждено, что проблема украинского национального идеала всегда стояла в центре философского творчества Ивана Франко, поскольку национальный идеал – это мощная духовная сила в борьбе народа за свободу.

Ключевые слова: гуманизм, Иван Франко, идеал, человек, духовность, национализм, национальная идея.

* * *

УДК 141

Сторожук С. В.

доктор філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії, Національний університет
бізнесу і природокористування України
(Україна), sveta0101@ukr.net

НАЦІОНАЛЬНІ МОТИВИ ОБРАЗУ БОГОРОДИЦІ В ЛІТЕРАТУРНІЙ ТА ХУДОЖНІЙ СПАДЩИНІ Т.ШЕВЧЕНКА

Висвітлюється специфіка релігійного світогляду Т.Шевченка та його інтерпретація православного образу Богородиці. Реалізацію поставленою мети уможливило дослідження витоків релігійного світогляду українського митця та специфіки його сприйняття офіційної православної церкви. В ході

дослідження виявлено дуалізм релігійного світогляду Т.Шевченка: з одного боку, він критикував офіційне російське православ'я та синодальну церкву, а з іншого – виступав глибоким прихильником християнських принципів, які послідовно і планомірно прагнув втілювати у життя. Глибоку прихильність Т.Шевченка до православної культури, засвідчує низка реставрованих ним іконописних образів Богородиці під час подорожі Волинською губернією та літературна творчість з використанням засобів релігійної символіки вплетеної в соціокультурний контекст українського буття.

Ключові слова: образ, ікона, Богородиця, православ'я, релігія, світогляд, віра.

Піднесення національної свідомості українського народу, яке відбулося під час Революції Гідності не тільки співпало зі святкуванням двохсотліття Великого Кобзаря, але й проходило під ідейним та духовним впливом його творчості. Обидві обставини зумовили новий виток досліджень та подекуди реінтерпретацію багатьох, здавалось би усталених, поглядів на різні аспекти творчості Т.Шевченка. Незважаючи на те, що його багатогранну спадщину навряд чи можна назвати малодослідженою, вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема, літературознавці, мистецтвознавці, філософи та культурологи приділяють багато уваги вивченню та популяризації усіх аспектів його життя та творчості. Це й не дивно, адже у вітчизняному шевченкознавстві є теми, які вважаються загальновідомими, однак є й малодосліджені або ті, які поки що зумовлюють дискусії та часом полярні висновки. Серед них: релігійність Т.Шевченка та його відношення до православної церкви, місце жінки у житті, літературній та художній спадщині тощо.

Звичайно, згадані нами проблеми творчості Т.Шевченка, вже неодноразово ставали предметом науково-теоретичних розвідок не тільки таких відомих українських дослідників як Л.Білецький, В.Жадько, П.Жура, П.Кралюк, Є.Маланюк, І.Огієнко, Ю.Перхорович, В.Рожкочи Д.Степовик але й початківців. Серед них роботи Ю.Готвянська, М.Даниленко, І.Загребельний, Л.Мостова, Г.Усатенко, О.Яблонська та багато інших українських дослідників, які хоча й не запропонували фундаментальних монографічних досліджень, однак дослідили окремі аспекти творчої спадщини Т.Шевченка.

Велика кількість наукових праць присвячених літературній та художній спадщині Кобзаря та його суспільно-політичній діяльності, поки що не дає підстав вважати ці питання вивченими. Відповідаючи на одні питання, дослідники ставлять інші, висвітлюючи їх крізь призму малодоступних широкому загалу джерел. Останні включаються в загальний контекст наукових шевченкознавчих студій, відкривають нові аспекти його життя, літературної та суспільно-політичної діяльності. Серед таких малодосліджених тем матеріального та духовного спадку Т.Шевченка, окреме місце посідає не тільки питання про його відношення до релігії, але й до православного образу. Як відомо з праць О.Грищенка, в російській імперії українська ікона (образ) сприймалася упереджено – переважна більшість митців скептично ставилися до її мистецької вартості [3, с.11]. Що стосується Т.Шевченка, то цілком очевидно, що як митець, він сформувався в академічному художньому середовищі російської інтелігенції, а тому, у світлі відродження українських національних традицій, цікавим та своєчасним є висвітлення відношення Т.Шевченка до православної культури та християнських образів.